

Intervjustudie över hur företag i Norrbottens län är påverkade av Covid-19, analys av Norrbottens Handelskammare

1. Introduktion och bakgrund

I maj 2020 genomförde Norrbottens Handelskammare, på uppdrag av Region Norrbotten, djupintervjuer med företag i Norrbotten. Syftet var att få en bild över hur länets företag hade påverkats av Covid-19, genom en djupare inblick i företagets verksamheter. Företrädare för 107 branschöverskridande företag runt om i länet intervjuades över telefon, och intervjuerna sammanställdes i en analys som levererades till Region Norrbotten i början av juni.

I oktober 2020 gav Region Norrbotten i uppdrag till Norrbottens Handelskammare att genomföra en uppföljande intervjustudie med 100 företag runtom i länet, med syfte att skapa en lägesbild över hur företag i Norrbotten fortsatt är påverkade av effekterna av Covid-19, samt huruvida de har genomfört någon form av omställning eller i övrigt anpassat sig till det rådande omvärldsläget.

Intervjustudien riktar sig mot små och medelstora företag (SME:s) verksamma i olika branscher, med en god geografisk spridning över länets samtliga kommuner. För att få ett urval som ger en rättvisande bild av näringslivet i länet har varje kommuns näringslivsenhet fått lista de 10 mest lämpliga företagen att kontakta. Dessa företagslistor har sedan kompletterats från Norrbottens Handelskammares sida och därefter fått utgöra underlag för urval till telefonintervjuerna. För att kunna jämföra resultatet med studien som genomfördes i maj så har Handelskammaren i första hand kontaktat samma företag, men i de fall där företagen inte har varit tillgängliga eller intresserade av att delta så har andra företag från listorna kontaktats. Totalt genomfördes 100 intervjuer, varav 75 med tidigare intervjuade företag och 25 med nya företag.

Frågeställningen ska ge svar på hur företagen har påverkats över tid, men även vilka egna insatser som gjorts för att mildra de negativa effekterna samt på vilket sätt företagen har kunnat ta del av de regionala stödinsatser som funnits tillgängliga. Dessutom ska frågeställningarna ge en insikt i hur företagen ser kommande behov av ytterligare åtgärder för att ge förutsättningar för att bolagen ska kunna överleva och anpassa sig till den marknad som kommer efter Covid-19. I studien ingår även specifika frågor om de regionala stödformerna, för att undersöka hur behoven ser ut bland länets företag.

Ambitionen med intervjustudien har varit att få en god geografisk spridning, spridning i storlek av bolag samt bransch. Alla 14 kommuner i länet är representerade, med i genomsnitt 7 genomförda intervjuer per kommun.

2. Studie och frågeställningar

Syftet med denna intervjustudie är att få en detaljerad lägesbild över hur företag runt om i länet fortsatt är påverkade av effekterna av Covid-19, genom en djupare inblick i företagets verksamheter. Intervjustudien har genomförts över telefon med VD eller annan kvalificerad företrädare för företagen. Samtliga har fått samma frågor, enligt ett frågeformulär¹ som har tagits fram i samråd med uppdragsbeställare. Frågorna är till stor del avgränsade för att kunna få fram ett tydligt resultat. Fokus har legat på Covid-19:s påverkan, affärsstrategiska omställningar och regionala stödformer.

¹ Se Bilaga 1

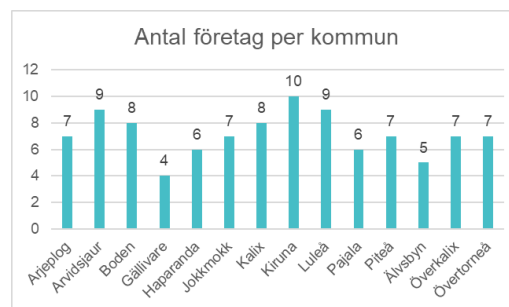
Företagen har inledningsvis fått svara på **verksamhetsrelaterade frågor** där de har fått bedöma hur Covid-19 hittills har påverkat deras verksamhet, samt hur de bedömer att de kommer att påverkas sex månader framåt. Detta på en skala 1–5. Sedan har de fått frågor om hur omsättningen har påverkats jämfört med budget samt om antalet tillsvidareanställda och tim- eller visstidsanställda har förändrats. Efter detta har de fått **affärsstrategiska frågor**, där de har fått svara på frågor om genomförda omställningar och framtida investeringar. Sedan har de fått **frågor om regionala stödformer**, om de har sökt något stöd och vilka typer av stöd de ser ett behov av. Avslutningsvis har de fått svara på hur de som företag har hållit sig informerade om tillgängliga stöd och insatser samt marknad och omvärld under och efter Covid-19.

Då telefonintervjuer är dynamiska gäller det därför att ta höjd för att svaren inte är uttömmande, och att siffrorna inte ger ett statistiskt resultat utan istället en aktuell lägesbild. Av denna anledning kommer vi att hänvisa till den tidigare intervjustudien vid behov.

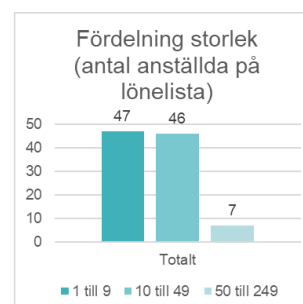
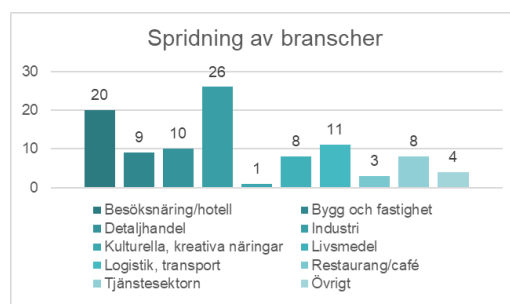
3. Intervjuade företag

För att urvalet skulle bli rättvisande fick respektive kommuns näringslivsenhet lista 10 relevanta företag att kontakta. Efter komplettering från Norrbottens Handelskammare har totalt 100 intervjuer genomförts i länets 14 kommuner. Nedan följer information om de intervjuade företagen.

Den geografiska spridningen är bra fördelad med i genomsnitt 7 intervjuade företag per kommun.

Fördelningen av storlek är även den bra. Med fokus på SME:s intervjuades 47 mikroföretag (mindre än 10 anställda), 46 små företag (10–49 anställda) samt 7 medelstora företag (50–249 anställda). För att avgöra storleken har företagen fått uppge antal anställda på lönelistan. De intervjuade företagen är verksamma i en mängd olika branscher, även dessa med en god geografisk spridning.

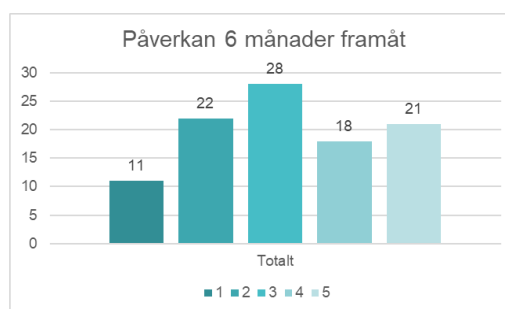
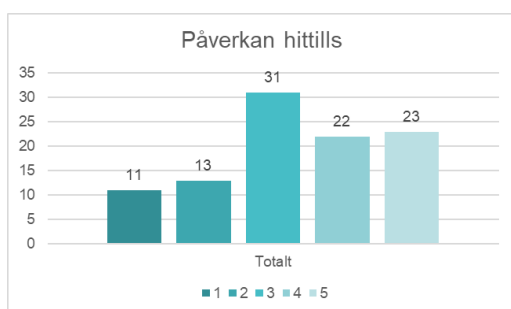

4. Kort- och långsiktig påverkan

Till frågorna hur företagen bedömer att de har hittills har påverkats av Covid-19 och hur de bedömer att de kommer att påverkas 6 månader framåt har skalan 1–5 använts, där 1 är ingen påverkan och 5 är väldigt stor påverkan.

På frågan om hur de hittills har drabbats svarar 45% att de har blivit påverkade mellan 4–5, och resterande 55% svarar mellan 1–3. Även om det är allvarliga siffror så är det en förbättring jämfört med den tidigare studien i maj, där 57% av företagen uppgav en påverkan mellan 4–5 och 43% svarade mellan 1–3. Detta ligger i linje med att omvärldsläget stabiliserats sedan i maj och att affärerna återigen har kommit igång. Dock kan det vara skillnader i studiernas urvalsgrupper som ligger bakom förbättringen, då 25 av de intervjuade företagen inte deltog i den förra studien.

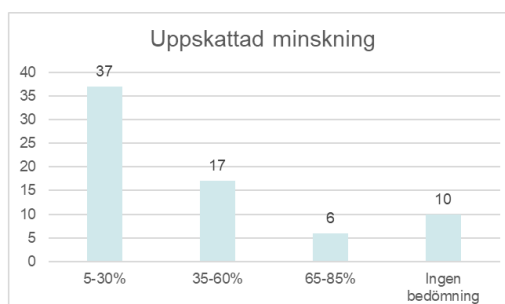
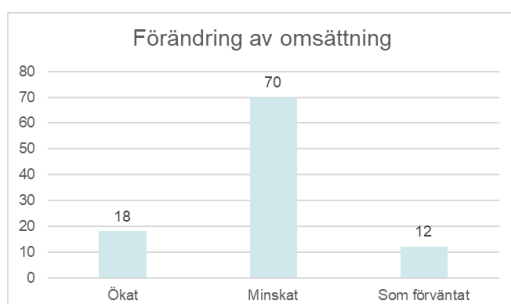
På frågan om hur företagen bedömer påverkan 6 månader framåt svarar 39% mellan 4–5, och 61% svarar mellan 1–3. Dessa prognoser ligger på samma nivå som den tidigare studien, där 41% svarade mellan 4–5 och 59% svarade mellan 1–3. Många företag uppgav att det är svårt att sja om framtiden, men att de vet att konsekvenserna kommer bli större om restriktionerna fortsätter, gränserna hålls stängda och besökare uteblir. Detta gäller främst för företag verksamma inom eller kopplade till besöksnäring, handel och restaurang/café, men även företag inom andra branscher.

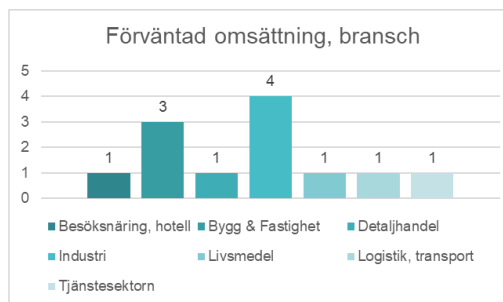
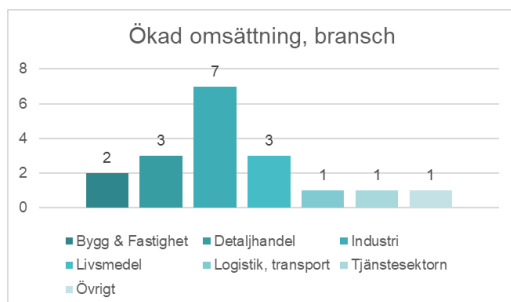
5. Påverkan på budget

Företagen fick frågan om deras omsättning har påverkats jämfört med budget sedan början av pandemin, och i så fall om de kunde uppskatta hur stor förändring som skett. 70 företag svarade att den hade minskat, 18 företag svarade att den hade ökat och 12 företag svarade att den var som förväntad.

Av de 70 företag som svarade att omsättningen hade minskat uppgav 37 företag att minskningen var mellan 5–30% jämfört med budget, och 17 företag uppgav att den var mellan 35–60%. 6 företag uppgav att omsättningstappet var upp till 65–85% jämfört med budget. 10 företag svarade att de såg en minskning, men att de inte kunde uppge hur stor skillnaden var. Av de företag som hade tappat mest i omsättning var flest verksamma inom eller i anslutning till besöksnäringen, men omsättningstapp återfinns i alla branscher och i alla kommuner.

Av de 18 företag som svarade att omsättningen hade ökat så återfinns 7 inom industrin. Men även företag inom livsmedelsproduktion, bygg och fastighet samt detaljhandel svarade att omsättningen hade ökat trots, eller kanske tack vare, den rådande pandemin. Av de 12 företag som svarade att omsättningen var som förväntad så återkommer vissa branscher, bland annat industri, livsmedel samt bygg och fastighet. Det ger en fingervisning om att pandemin inte nödvändigtvis har påverkat företag inom dessa branscher lika mycket som inom andra branscher.

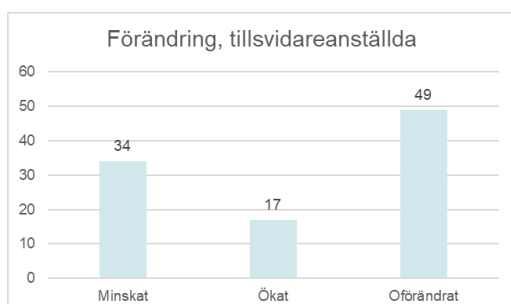

Flera företag pekar på att det är svårt att se den totala effekten ännu, då det ofta är en fördröjning i kassaflödet. Exempel på detta är försäljningar med 60 dagar eller längre som betalningsvillkor - kommer kunderna ha pengar att betala med då fordran förfaller? Flera företag inom industrin ser även minskad orderstock framöver, fastän de just nu har mycket att göra. Oron för vad som händer när antalet order tar slut är stor. Osäkerheten kring öppna gränser och huruvida eventuella stöd kommer att finnas [kvar] gör att det är svårt att planera verksamheten.

6. Påverkan på antalet anställda

Företagen fick frågan om antalet anställda har förändrats sedan början av pandemin, uppdelat i tillsvidareanställda respektive tim- eller visstidsanställda. Studien visar att 34 företag har minskat antalet tillsvidareanställda, 17 företag har ökat antalet tillsvidareanställda och hos 49 företag är siffran oförändrad. Motsvarande förändring av antalet tim- eller visstidsanställda är en minskning hos 38 företag, en ökning hos 5 företag och ett oförändrat antal hos 57 företag. Flera företag lyfter korttidspermitteringen som anledning till att inte fler anställda har behövt gå.

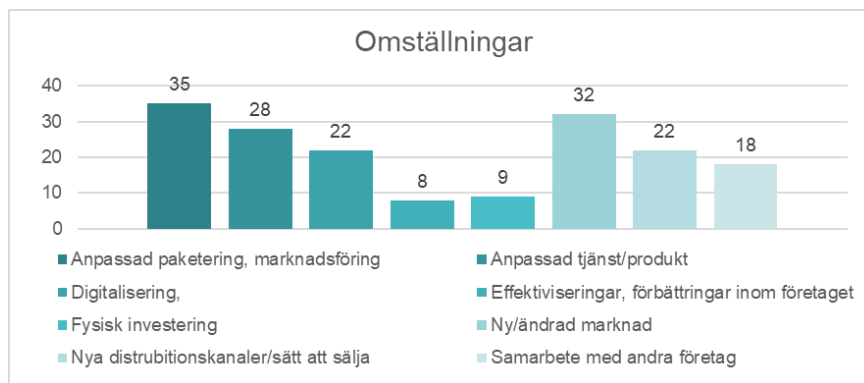
Antalet avslutade anställningar har dock ökat markant sedan studien i maj, då 14 företag uppgav att de hade sagt upp personal.

7. Affärsstrategiska omställningar

På frågan om företagen hade genomfört någon form av omställning, kategoriserade vi de olika svaren i åtta olika kategorier för att lättare kunna se ett resultat. Svaren indikerar hur många företag som har genomfört en viss typ av omställning.

Den vanligaste omställningen var anpassad paketering & marknadsföring, följt av ny eller ändrad marknad och anpassad tjänst eller produkt. Även digitalisering och nya distributionskanaler eller sätt att sälja fick många svar, och dessa gick ofta hand i hand. Många företag berättade att de hade satsat på marknadsföring och försäljning via sociala medier, men även på andra typer av digitala plattformar och digitala affärsmöten. Flera företag hade svårt att svara på om de hade genomfört en omställning, men när några kategorier lästes upp kunde de svara att de hade genomfört förändringar som ett led i att utveckla deras verksamhet, men att det inte nödvändigtvis var på grund av pandemin utan en naturlig del i deras utveckling. En sådan kategori är digitalisering, där vi ser att många företag håller på att implementera digitala verktyg i sin verksamhet, eller att de funderar på att göra det.

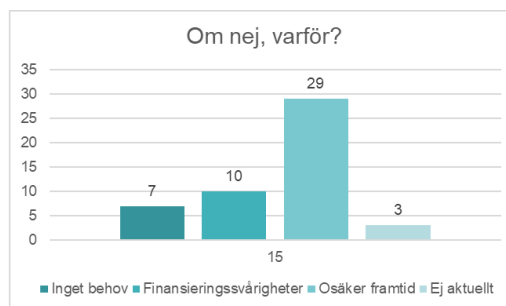
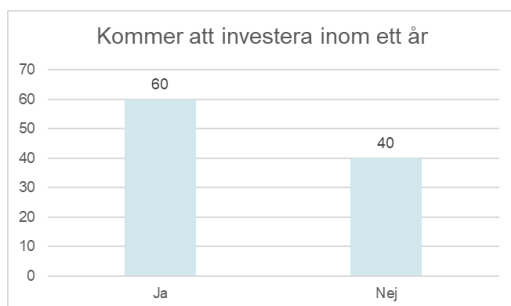

De flesta företagen har ställt om på ett eller flera sätt, men 24 företag uppgav att de inte har genomfört någon omställning alls. Majoriteten av dessa företag återfinns i traditionella branscher så som industri, logistik och transport, samt bygg och fastighet. Det ligger i linje med att dessa branscher har påverkats i mindre grad av Covid-19, och därför inte behövt ställa om i samma utsträckning som andra branscher för att säkra sin verksamhet. I jämförelse så har nästan samtliga intervjuade företag i besöksnäringen genomfört flera typer av förändringar.

8. Framtida investeringar

För att ta reda på hur investeringsviljan och investeringsmöjligheterna ser ut i länet så fick företagen svara på frågan om de kommer att investera inom det närmsta året eller ej. 60 företag svarade ja, och 40 företag svarade nej.

Om svaret var nej fick de en följdfråga om orsak till beslutet, och även där kategoriserades svaren. Några av företagen uppgav flera olika anledningar, så svaren indikerar antal svar per kategori. Den vanligaste orsaken till att inte investera, med 29 av 40 svar, är det osäkra omvärldsläget som råder. 10 företag uppgav finansieringssvårigheter som anledning, och 10 företag svarade att det ej är aktuellt eller att de inte har något behov. Företag i Kiruna och Luleå uppgav att det inte är möjligt att investera i nuläget då det saknas lämpliga lokaler och/eller placering för nya lokaler i städerna.

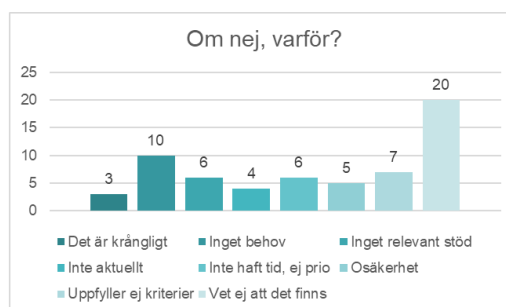
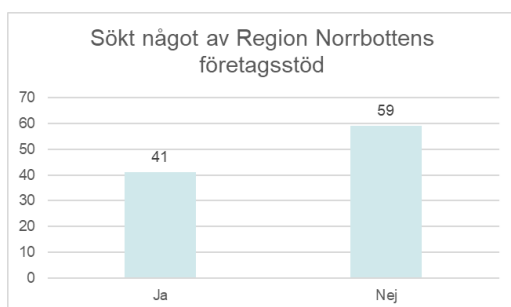
9. Regionala företagsstöd

Företagen fick även frågor om regionala stödformer, om de har sökt något stöd och vilka typer av stöd de ser ett behov av. Detta för att undersöka hur de ser på stöden, om stöden når fram samt om stöden är relevanta.

På frågan om de har sökt något av Region Norrbottens företagsstöd svarade 41 företag ja, och 59 företag nej.

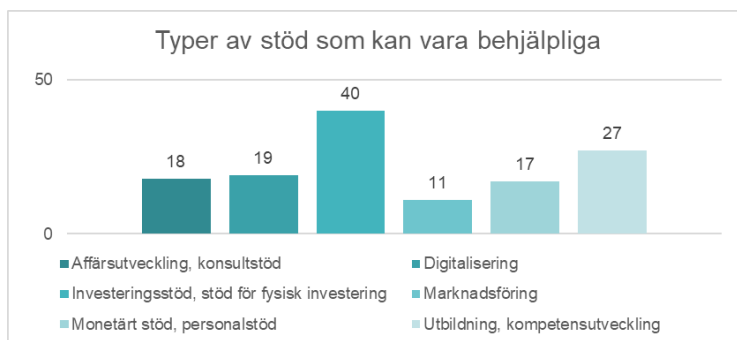
Om svaret var nej ställdes följdfrågan om det är någon särskild anledning till att de inte sökt, och kategoriserade svaren som tidigare. Några av företagen uppgav flera olika anledningar, så svaren indikerar antal svar per kategori. Svaren varierar, men visar att företagets inställning till de regionala företagsstöden som finns inte är den bästa. 20 företag svarade att de inte visste om att det fanns stöd att söka hos regionen. 6 företag svarade att stöden som fanns inte är relevanta då de inte är anpassade till deras verksamhet. 5 företag uttryckte en osäkerhet om stöden, dels kring investeringar med tanke på omvärldsläget, dels kring oron att bli återbetalningsskyldiga eller beroende av stöd. 7 företag uppgav att de inte tror att de uppfyller kriterierna, varav 4 hade sökt stöd men fått avslag.

Det råder en viss förvirring kring regionala stöd, där många bolag inte vet vilken aktör som ansvarar för regional utveckling och dess stöd. Länsstyrelsen nämns ofta, men även staten och Tillväxtverket tas upp bland svaren. Ansökningsförfarandet för stöd anses även av många vara för komplicerat och tidskrävande, och många företag orkar inte eller har inte resurser att sätta sig in i vad som kan sökas och hur man kan söka stöden. Det lyftes även fram att det kan behövas stöd för att söka stöd.

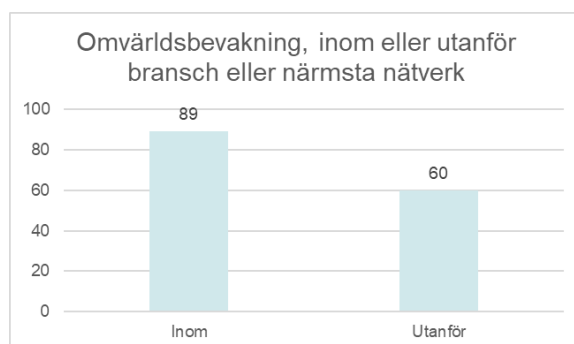
Företagen fick även frågan om vilka typer av stöd som skulle kunna vara behjälpliga för deras verksamhet just nu, och kategoriserade svaren som tidigare. Några av företagen uppgav flera olika typer av stöd, så svaren indikerar antal svar per kategori. 40 av 100 företag såg ett behov av investeringsstöd, främst för fysiska investeringar. Men även behovet av stöd för utbildning och kompetensutveckling var vanligt med 27 svar. Stöd till affärsutveckling, digitalisering och rena monetära stöd för bland annat omsättningstapp och personalkostnader fick mellan 17–19 svar vardera. 11 företag såg ett behov av stöd för marknadsföring, och framförallt digital sådan.

Flera företag lyfte behov av stöd där nyttan sträcker sig längre än det egna företaget, exempelvis stöd för att kunna behålla lärlingar för att säkra arbetskraften i branscherna framöver, eller stöd för att kunna betala tester av nya produkter, eller utbildning/certifiering inom områden så som miljö.

10. Informationsinhämtning

Slutligen så fick företagen en fråga om var de inhämtade sin omvärldsinformation, om det främst var inom eller utanför branschen eller det närmsta nätverket. Som exempel på bransch och närmsta nätverk nämndes revisor och branschorganisation. Företagen kunde svara på båda alternativen, vilket många gjorde. Inhämtning av omvärldsbevakningen inom branschen eller nätverket fick 89 svar, och inhämtning utanför fick 60 svar. När företagen svarade utanför branschen eller nätverket så nämnde de ofta nyheter och media, endast ett fåtal företag uppgav att de pratade med företag inom andra branscher. Många pratar med sina kunder, då det ger en bra omvärldsbevakning.

11. Kommentarer från intervjuade företag

Som en avslutande del i denna intervjustudie tar vi med kommentarer som vi tycker är av särskilt intresse eller relevans. Då anteckningar har skett löpande under intervjuernas gång är många av citaten nedkortade, men innebörden av vad de förmedlade finns kvar.

- Det är jättebra att det finns stöd, men det är så otroligt krångligt - och då är jag ändå van. Det tar tid och kraft.
- Det är svårt att söka stöd hos regionen, det är hårklyverier. Jag sökte stöd för obligatoriska tester, men får eventuellt ej stöd för att jag redan hade bokat tiderna. Testerna är inte genomförda ännu, så vad är problemet?
- Alla fysiska investeringar är vettiga investeringar. Otroligt viktiga.
- De stöd som är utbetalade har inte träffat rätt. Stöden är för trubbiga, det tar inte nog bra till dem som drabbats hårt.

- Det gäller att bevara så många företag som möjligt, man ser runtomkring företag som gått på knäna och försvunnit. Det är tragiskt. Mer hjälp till små företag krävs. Enmans eller små familjeföretag har det kämpigt.
- Det statliga omställningsstödet gynnar enbart de företag som går med vinst och inte de företag som mest behöver det, genom de kriterier/villkor som ska uppfyllas för att få stödet där en jämförelse görs med förra årets resultat. Drabbar vår bransch hårt (besöksnäring).
- Det var värst från början, tvärnit. Nu känns det som att det är tillbaka mera normalt.
- Existensen av Jokkmokks marknads är jätteviktig. Osäkerheten är svår att hantera men det är samma för alla företag i deras bransch.
- Vi sökte stöd, men fick avslag.
- Vi fick ej stöd för att det fanns konkurrens på marknaden. Det är bakvänt, då vi inte har monopol behöver man stöd. Vi sökte stöd för utbildning och marknadsföring, men fick ingenting. Då omsättningen ökade fick vi heller inte omställningsstöd, så vi får jobba ännu hårdare och vi är trötta.
- Fortsatt stort behov av korttidspermittering minst 1 år till i syfte på att rädda resterande jobb. Vi behöver fortsatt hjälp.
- Vi ser att Sveriges relativt stabila agerande kan längre fram vara en fördel för att attrahera utländska besökare jämfört med andra länders agerande gällande stängda gränser, restriktioner och annan osäkerhet som det för med sig. Dra nytta av det.
- Hoppas att regeringen använder pengarna från EU till arbetsgivarstöden, arbetsgivaravgiften.
- För vår del har transportindustrin varit stabil i Sverige, däremot så är det svårt att beställa de komponenter som behövs, då det finns en oro för en eventuell lockdown framöver i andra länder.
- Företaget märker av en andra våg av pandemin redan nu genom minskad trafik och andra köpvanor (jämfört med våg ett).
- Genom att se på hur stålleverantörerna och konstruktionsfirmorna betar sig kan man förutspå konjunkturerna, då kommer förändringen efter ca 4 månader.
- Hjälpen har kommit fort när man behöver den, tacksam för korttidspermitteringen.
- Hoppas att de ställer upp för oss företagare i dessa tider, extra hårt för oss företag som håller på med exporter.
- Inga direkta kommentarer, bara att hålla ut.
- Många avvaktar och projekt skjuts på framtiden vilket skapar ett svårt läge.
- 90% konsultstöd är jättebra, men man kanske hellre ska ge ut mindre och istället göra det mer tillgängligt så att fler får ta del av det? För om man vänder på frågan: vilka får faktiskt stöd från regionen om det inte får vara konkurrens? Träffar stöden rätt då?
- Möjlighet för större företag med högre omsättning att söka regionala stöd för innovativa idéer.
- Om pandemin fortsätter så blir det väldigt svårt för även större företag att överleva. Det viktigaste är att kunna återinvestera och hålla igång verksamheten.
- Osäkerheten är jobbigast. Korttidspermittering har varit en mycket bra hjälp för oss och vår verksamhet.
- Ovissheten inför framtiden är svår då det gäller bemanning, investeringar mm
- Ovissheten är väldigt svår, svårt att förutspå. Sökt stöd men inte fått beviljat vilket påverkar, stödprocessen känns trubbiga.
- Pandemin har gett dem andrum och inte bara varit negativ.
- Pandemin har inte bara varit till ondo för oss. mindre konkurrens från utländska åkerier.
- Positivt att som företagsledare få mer till för att delta i kurser/utbildningar.
- Regelverken stänger ute väldigt många från de stöd som finns.
- Regionala investeringsstöd är viktiga för den fortsatta utvecklingen, och för industrins omställning mot hållbarhet.

- Värdera de regionala stöden i förhållande till effekterna, och inte till storleken på företagen.
- Regionen KAN göra grejer, men det är för tidigt att säga hur det kommer att bli för just oss - om vi kommer kunna ta del av stöden.
- Stöden till de absolut minsta företagen är viktiga, de drabbas hårt.
- Se över trygghetssystemet för företagen generellt: det är omöjligt att få a-kassa utan att lägga bolaget vilande, vilket är precis det man inte vill i en tillfällig kris.
- Ang. omsättningsstöd: man stirrade sig blind på omsättningsfallet tidigt i pandemin, men har man en lång cykel, en lång orderstock, så slår det mot de företagen som får omsättningstapp senare under året. Det kan slå hårt mot industrin eller industrinära företag. Det är Sveriges exportmotor! Varsel kommer komma senare.
- Soliditet hos svenska småföretag är i relation till Greklands och återigen pekar det på att när det bränner till har inte ett eget småföretag en liten buffert. Företagsbeskattning som lät företaget behålla mer av vinsten då skulle vi inte hamna i den situation som vi gjort just nu. Önskemål om en reviderad företagsbeskattning till förmån till en ökad soliditet hos småföretagare.
- Tack vare korttidspermitteringar har vi inte behövt säga upp personal i förtid. Det skulle vara önskvärt med förlängning av det för att vi ska kunna behålla all vår kompetenta personal, det är en väldigt nischad kompetens som behövs som vi själv lär ut. Eller liknande stöd.
- Tack vare korttidspermitteringen har det gått relativt bra och omställningen till svensk marknad. Osäkerheten är vad händer i vinter med vår utländska marknad som är vår stora kundgrupp under vintern.
- Investeringar i samverkan (personer och infrastrukturen i turismen) är viktigt i vår bransch (besöksnäringen) och för en fungerande destination.
- Tycker att det är viktigt att regionen nu är flexibel när de gör bedömningen av att bevilja stöd, just nu är det för snävt och avslagen är godtyckliga.
- Tycker inte att Regionen kan erbjuda verklig hjälp utan det är mest tomma ord.
- Vi håller på att jobba ihjäl oss, vi jobbar 16 timmar varje dag och får inte det stöd som krävs.
- Vi hoppas på fortsatt stöd, det är jättemånga som har kämpigt i flera branscher. Tänk på inlandet, många är ensamföretagare. Det är jättejobbigt.
- Vi är också i behov av att få hjälp med inkomstbortfallet för att överleva, inga stöd för oss som inte kan ta stöd som korttidspermittering, vi är satta på bar mark, vi småföretagare. Svårt att våga satsa på framtiden. Finns ingen trygghet.

Bilaga 1

Frågeformulär

Företagsnamn

Kommun

Antal anställda

Bransch

1. Hur upplever ni att Covid-19 hittills har påverkat er verksamhet, på en skala 1–5
2. Hur bedömer ni att ni kommer att påverkas sex månader framåt? På en skala 1–5
3. Sedan början av pandemin, har antalet tillsvidareanställda förändrats?
4. Sedan början av pandemin, har antalet tim- eller visstidsanställda förändrats?
5. Sedan början av pandemin, hur har omsättningen påverkats jämfört med budget?
 - 5a. Ungefär hur stor skillnad mot vad ni hade budgeterat med?
6. Sedan början av pandemin, har ni genomfört en omställning?
7. Kommer ni att investera inom det närmsta året?
 - 7a. Om nej, varför?
8. Har ni sökt någon av Region Norrbottens företagsstöd?
 - 8a. Om nej, är det någon särskild anledning till att ni inte har sökt?
9. Vilka typer av stöd från regionen skulle kunna vara behjälpliga för din verksamhet just nu?
Stöd till organisationsutveckling, digitalisering, fysisk investering, utbildning eller liknande.
10. Inom ramen för din verksamhet, var inhämtar du din omvärldsbevakning?

Avslutande kommentarer om läget nu i pandemin?